

Fitxes metodològiques per la secció de *Materials Tous*

Assignatura 363360 – *Laboratori d'Escultura*

Grau de Belles Arts

Universitat de Barcelona

Curs 2020-2021

Joan Miquel Porquer Rigo
joanmiquelporquer@ub.edu
<http://jmporquer.com>

Sobre el material:

Les activitats que es presenten a continuació en forma de fitxes metodològiques s'emmarquen en l'àmbit de la secció de Materials Tous de l'assignatura 363360 – *Laboratori d'Escultura*, inclosa com a matèria obligatòria de primer curs del Grau de Belles Arts de la Universitat de Barcelona⁽¹⁾. Segons el seu Pla docent⁽²⁾, l'assignatura de Laboratori d'Escultura té un caràcter introductor al llenguatge escultòric i al seu treball en els tallers/laboratoris específics de la Facultat de Belles Arts, fent esment específic a les àrees de Talla Escultòrica, Motlles i Materials Tous. En aquest context, la secció de Materials Tous pretén una aproximació a materials i tècniques en la producció escultòrica, estesos des de la segona meitat del segle XX, i a la línia de pensament que s'hi vincula: fibres vegetals, animals i sintètiques; teixits i aglomeracions, materials de reciclatge...

Les activitats d'aprenentatge descrites s'acompanyen, habitualment, d'una mostra pràctica procedimental en l'espai del Taller de Materials Tous de la Facultat de Belles Arts o, en el context de formació híbrida, d'una videoformació. S'aporten, també, apunts i guies addicionals en format paper sobre diferents tècniques, que complementen ambdues modalitats. De les fitxes se'n recomana la lectura atenta i el repàs dels continguts en veu alta per tal de resoldre dubtes i fer clarificacions. La durada de cada una de les activitats és elàstica, ja que alguns dels processos utilitzats requereixen temps llargs per desenvolupar-se. En aquest sentit, es recomana treballar amb diverses activitats alhora i, per descomptat, l'aprenentatge autònom fora del taller/laboratori. Els resultats d'aprenentatge es poden compartir en defensa oral, bé sigui de manera física o virtual (a través de fòrums en el Campus Virtual).

La concepció i redacció d'aquest material formatiu parteix de pròpia experiència i recerca bibliogràfica, però també de la reinterpretació i adaptació d'activitats d'altres docents en un cicle continu. En aquest sentit, pel lector artista-docent, aquestes activitats serveixen com a punt de partida per plantejar una assignatura de similars característiques o per accions no reglades. Pel lector artista en formació, les activitats permeten no només posar en pràctica un coneixement tècnic, sinó aproximar-se procedimentalment a diferents metodologies de creació artística que pot adaptar, enriquir i extrapolar en la resta del seu procés formatiu.

⁽¹⁾ Vegeu: <https://www.ub.edu/portal/web/bellesarts/graus/-/ensenyament/detallEnsenyament/1046639>

⁽²⁾ Vegeu: <http://www.ub.edu/grad/plae/AccessInformePD?curs=2020&codiGiga=363360&idioma=CAT&recurs=publicacio>

Ús dels continguts:

Aquest material està sotmès a una llicència **Reconeixement-NoComercial 4.0 Internacional** de *Creative Commons* (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>).

Activitat 1: L'amanuense

Punt de partida: Un *amanuense* és un persona que còpia o reproduceix documents a mà. Busqueu tres de les referències donades pel docent a la segona pàgina d'aquest document, que corresponen a codis en els llocs de llibres en els prestatges de la biblioteca del CRAI de Belles Arts. Cada una d'aquestes referències són d'obres monogràfiques sobre un o una artista o col·lectiu que utilitza materials tous en part o en la totalitat de les seves peces.

Recerca:

1. Demaneu cita per accedir al CRAI de Belles Arts a través de la seva pàgina web (<https://crai.ub.edu/coneix-el-crai/horaris>). Acudiu a la biblioteca en l'horari concertat i, abans de començar l'activitat, exploreu l'espai per veure què us ofereix. A continuació, acoteu les zones que us interessin i proveu de buscar els llibres triats.
2. Una vegada hàgiu localitzat un catàleg a partir de la seva referència, agafeu-lo, asseieu-vos i fullegeu-lo detingudament. Llegiu i observeu. Agafeu només un llibre cada vegada –no tots de cop. Hi haurà vegades on més d'un llibre tindrà la mateixa referència (per exemple, «73 Hesse»): en aquest cas, si no s'especifica el contrari, agafeu el que preferiu de tots ells.
3. Identifiqueu algunes de les següents qüestions en cada un dels volums. Si cal, prengueu apunts:
 - *Qui* – Qui és l'artista o col·lectiu que es ressenya a la monografia?
 - *Què* – De què tracta o de què parla la seva obra? Què li interessa transmetre?
 - *Com* – Quins materials «tous» utilitza i com els utilitza?
 - *On* – On instal·la, situa o construeix les peces? Com es relacionen amb el públic?
 - *Quan* – On es situa històricament la seva obra i amb qui o què es relaciona?
4. Deixeu els llibres als carros habilitats quan els hagueu acabat d'utilitzar –un llibre mal col·locat és un llibre perdut! Si voleu emportar-vos-en algun, demaneu-ho al taulell de préstec amb el vostre carnet UB.

Execució:

5. Una *fitxa hemerogràfica* és un objecte gràfic en forma de targeta que s'utilitza per registrar i resumir els continguts primordials d'una obra bibliogràfica (un llibre, una revista...). Amb aquest concepte en ment, i amb la informació recollida en la vostra recerca, ideeu i produïu una *fitxa hemerogràfica volumètrica* que plasmi la informació de l'artista o col·lectiu que heu recollit. Podeu utilitzar qualsevol medi, codi o tècnica per fer-ho (escriptura, dibuix, simbologia, *collage*, costura, plegat, cosit, retallat...). La mida, també, és de la vostra elecció.

Defensa:

6. Amb el vostre telèfon mòbil o càmera web, graveu un enregistrament audiovisual curt on presenteu i *defenseu* les vostres fitxes hemerogràfiques volumètriques davant del públic. Utilitzeu el llenguatge, codis, estils i plans que considereu o amb els que us sentiu més còmodes: *selfie*, pla fix, *unboxing*... No cal que ho editeu, però si que us expliqueu! Si voleu, pengeu-ho en les vostres xarxes socials.
7. Finalment, compartiu aquest material en un *tema* a l'espai de *fòrum* habilitat del Campus Virtual.

Condicionant: L'activitat perd el seu sentit si busqueu els o les artistes de les vostres referències a la xarxa. No utilitzeu internet per fer la recerca d'informació i refieu-vos del que heu trobat.

Llistat de referències:

1. 732 Matos
 2. 732 Spero BIR
 3. 732 Perejaume (*Dejar de...*)
 4. 732 Sterbak
 5. 73 Vogler
 6. 73 Hesse (*II Sculpture...*)
 7. 732 Shiota
 8. 732 Prada
 9. 732 Pistoletto
 10. 732 Kusama HOP
 11. 73 Vantongerloo
 12. 733 Kentridge (*¿No...*)
 13. 732 Maté
 14. 732 Whiteread (*CAC...*)
 15. 732 Calvo
 16. 732 Abad (*Arqueologia...*)
 17. 75 Walker
 18. 732 Penone
 19. 746 Alb
 20. 733 Simpson JON
 21. 732 Kapoor CEL
 22. 77 Fontcuberta (*Maravilla...*)
 23. 732 Brossa (*Desde...*)
 24. 732 Fresan
 25. 746.1 Rosa Aguayo
 26. 732 Smith POS
 27. 732 Boltanski GUM
 28. 732 Lucas
 29. 732 Goldsworthy
 30. 732 Holzer WAL
 31. 732 Núñez
 32. 73 Moroza
 33. 732 Christo
 34. 732 Panamarenko
 35. 746 Lanceta (*Abstracció...*)
 36. 732 Chicago (*The Dinner...*)
 37. 732 Amer REI
 38. 73 Genovés
 39. 732 Rivero
 40. 73 Abakanowicz
 41. 732 López-Aparicio
 42. 745 Munari TAN
 43. 732 Trockel
 44. 732 Bourgeois (*The Fabric...*)
 45. 732 Beuys (*Block Beuys*)
 46. 732 Parker BLA
 47. 732 Duran (*Sin escenario...*)
 48. 732 Simmonds
 49. 732 Shonibare
 50. 732 Laib
 51. 732 Carneiro
 52. 746 Lanceta
 53. 732 Meireles (*Macba*)
 54. 732 Messenger
 55. 732 Gómez (*Algunes coses...*)
 56. 732 Pazos (*Sintidekon*)
 57. 73 Almeida
 58. 732 Horn
 59. 732 Vasconcelos
 60. 732 Miralles (*Fina...*)
-

Activitat 1: L'amanuense [Solucionari i altres referències]

Llistat de referències:

1. 732 Matos	Ana de Matos	31. 732 Núñez	Marina Núñez
2. 732 Spero BIR	Nancy Spero	32. 73 Moroza	José Luis Moroza
3. 732 Perejaume (<i>Dejar de...</i>)	Perejaume	33. 732 Christo	Christo&Jeanne Claude
4. 732 Sterbak	Jana Sterbak	34. 732 Panamarenko	Sergei Panamarenko
5. 73 Vogler	Fabien Vogler	35. 746 Lanceta (<i>Abstracción...</i>)	Paola Lanceta
6. 73 Hesse (<i>II Sculpture...</i>)	Eva Hesse	36. 732 Chicago (<i>The Dinner...</i>)	Judy Chicago
7. 732 Shiota	Chiharu Shiota	37. 732 Amer REI	Ghada Amer
8. 732 Prada	Ana Prada	38. 73 Genovés	Ana Genovés
9. 732 Pistoletto	Michelangelo Pistoletto	39. 732 Rivero	Elena del Rivero
10. 732 Kusama HOP	Yayoi Kusama	40. 73 Abakanowicz	Magdalena Abakanowicz
11. 73 Vantongerloo	Georges Vantongerloo	41. 732 López-Aparicio	Isidro López-Aparicio
12. 733 Kentridge (<i>¿No...</i>) William Kentridge	William Kentridge	42. 745 Munari TAN	Bruno Munari
13. 732 Maté	Mateo Maté	43. 732 Trockel	Rosemarie Trockel
14. 732 Whiteread (<i>CAC...</i>)	Rachel Whiteread	44. 732 Bourgeois (<i>The Fabric...</i>)	Louise Bourgeois
15. 732 Calvo	Carmen Calvo	45. 732 Beuys (<i>Block Beuys</i>)	Joseph Beuys
16. 732 Abad (<i>Arqueologia...</i>)	Antoni Abad	46. 732 Parker BLA	Cornelia Parker
17. 75 Walker	Kara Walker	47. 732 Duran (<i>Sin escenario...</i>)	Pep Durán
18. 732 Penone	Giuseppe Penone	48. 732 Simmonds	Charles Simmonds
19. 746 Alb	Anni Albers	49. 732 Shonibare	Yinka Shonibare
20. 733 Simpson JON	Lorna Simpson	50. 732 Laib	Wolfgang Laib
21. 732 Kapoor CEL	Anish Kapoor	51. 732 Carneiro	Alberto Carneiro
22. 77 Fontcuberta (<i>Maravilla...</i>)	Joan Fontcuberta	52. 746 Lanceta	Teresa Lanceta
23. 732 Brossa (<i>Desde...</i>)	Joan Brossa	53. 732 Meireles (<i>Macba</i>)	Cildo Meireles
24. 732 Fresan	Pablo Fresán	54. 732 Messenger	Anette Messenger
25. 746.1 Rosa Aguayo	Rosa Aguayo	55. 732 Gómez (<i>Algunes coses...</i>)	Susy Gómez
26. 732 Smith POS	Kiki Smith	56. 732 Pazos (<i>Sintidekon</i>)	Carlos Pazos
27. 732 Boltanski GUM	Christian Boltanski	57. 73 Almeida	Cristina Almeida
28. 732 Lucas	Sarah Lucas	58. 732 Horn	Rebecca Horn
29. 732 Goldsworthy	Andy Goldsworthy	59. 732 Vasconcelos	Joanna Vasconcelos
30. 732 Holzer WAL	Jenny Holzer	60. 732 Miralles	Fina Miralles

Altres referències de recerca: Inserir els següents noms a un buscador web o a *Instagram* i estireu del fil... >>> Agnes Denes, Agnes Herczeg, Ai WeiWei, Alice Fox, Ana Mendieta, Andrea Love (Andreaanimates), Ann Hamilton, Anne Marie Egemose, Ayumi Shibata, Christiane Löhner, Covadonga Orgaz, Derrick Lin, Dora García, Doris Salcedo, Dorothea Tanning, Ernesto Neto, Erwin Wurm, Eva Lootz, Fanny Galera, Freya Jobbins, Gillian Wearing, Gimena Romero, Jan Erichsen, Javier Jaén, Jennifer Collier, Laura Piñeiro, Laurence Vallières, Linda Bengly, Lindsay Olson, Louise Nevelson, Lucía Loren, Lucinda Lindermann, Marco Mori, Michael Pederson, Mis mierdecitas, Mona Hatoum, Museu de la Pauma, Naia del Castillo, Paolo Puck, Pussie Toys, Rocío Arregui, Ronnie Horn, Rubén Orozco Zola, Sally Hewett, Sarah Sitkin, Shelley Rhodes, Silvia Levenson, Susan Stockwell, Susana Blasco, Susanna Bauer, Textileartsite, Tomas Saraceno, Tools for Action, Tue Greenfort, Vahida Ramujkic, Vera Märker, Villafane Studios...

Activitat 2: *Amb ses eines fan ses feines*

Punt de partida: «Amb ses eines fan ses feines» és un refrany de Mallorca i Menorca que refereix a la idea que amb bons utensilis es pot treballar bé –i també a què si aquests són de mala qualitat, ni els mestres són capaços de treballar en condicions. Pregunteu-vos quines són les vostres *eines d'artista*, ara que comenceu els estudis de Grau de Belles Arts.

Producció:

1. Decidiu les vostres tres eines imprescindibles per produir obres de creació artística i apunteu-les en un paper. Si us cal, esbosseu-les.
2. A continuació, reproduïu-ne una, dues o les tres –depenent del grau de complexitat que els hi atorgueu– a partir de la tècnica de feltre en sec o d'enfeltrat amb agulla. Utilitzeu exclusivament llana pentinada de color cru per executar la feina.
3. Incorporeu detalls de color o altres materials només si és estrictament necessari per comprendre l'eina que esteu realitzant (per exemple: un esquelet de filferro per mantenir l'estructura d'un mànec o un detall de color vermell per la flama d'un llumí).

Presentació:

4. Retrateu la vostra eina o eines en el seu context d'ús habitual. Si podeu, intenteu utilitzar-les i documenteu-ho per mitjà d'imatge.
5. Pengeu fins a 5 imatges dels vostres resultats en l'espai habilitat del Campus Virtual.

Condicionant: Les eines que *creeu* no poden tenir utilitat real.

Referències: Consulteu les obres *Le Déjeuner en fourrure* (1936) de Meret Oppenheim i *Gli strumenti dell'arte* (2005) de Salvador Juanpere. Mireu també el treball de Claes Oldenburg, Javier Jaén i Paolo Puck.

Activitat 3: Col·lecció de papallones

Punt de partida: Quan visitem un museu de ciències naturals, sovint ens sorprenen les vitrines plenes de mostres d'objectes diversos... i també d'animals tètricament dissecats. Les vitrines de papallones tenen un atractiu especial –i una mica pertorbador– per la quantitat de colors que contenen en les seves ales inertes. Amb aquests colors i aquest context *científic* en ment, elaboreu un mostrari-arxiu-catàleg de materials acolorits a partir de procediments de tintura amb substàncies naturals.

Producció:

1. Formeu grups de 4 o 5 persones. El docent assignarà a cada grup una substància per produir tint (per exemple: pells de ceba, cúrcuma, cotxinilla, palo campetxe...) i una fibra animal que s'haurà de mordentar (per exemple: napa 100% de llana, fil 50%/50% de llana/polièster, seda *organza*, seda *crêpe*, seda *pongé*...).
2. A continuació, poseu a mordentar el material que se us ha donat i poseu a bullir la substància per produir tint en dues olles separades. Seguiu les indicacions dels apunts: anoteu amb cura les característiques (nom, composició), percentatges i pesos dels materials que utilitzeu.
3. Una vegada mordentades les fibres, dividiu-vos-les entre tots els grups a parts iguals, amb la finalitat que tots tinguin un tros de cada una d'elles. Per exemple: si hi ha cinc grups, dividiu cada fibra en cinc parts i doneu-ne un fragment a cadascun.
4. Després, cada grup, feu tants trossos de cada una de les fibres rebudes com colors de tint hi hagi. Per exemple: si teniu cinc mostres de fibra i hi ha tres tints fets, feu tres trossos de cada fibra. Així acabareu amb un total de 15 mostres!
5. Finalment, teniu una mostra de cada fibra en un dels tints disponibles. Seguiu una vegada més les indicacions dels apunts per arribar a bon port (<https://bit.ly/tint-natural>).
6. Compartiu entre tots els grups la informació que heu pres (característiques, percentatges, pesos) perquè tots disposin de la mateixa.

Muntatge: Amb totes les vostres mostres en mà, elaboreu en grup una proposta d'arxiu-mostrari-catàleg de colors que les contingui. Per fer-ho, preneu en compte les següents preguntes, axiomes i condicionants.

- **Preguntes:** Què fem si una mostra és molt petita o es desfà? Què passa si s'ha perdut una mostra i com incorporem la seva absència? Com i on col·loquem la informació dels materials? S'han de col·locar les mostres senceres o només fragments? Tots els fragments han de tenir la mateixa mida? Quina mida ha de tenir el mostrari? Quina forma?
- **Axiomes:** 1) Un mostrari, arxiu o catàleg es basa en *ordres i jerarquies*; 2) Els catàlegs de materials que trobem a les tendes de mobles o les seccions de cargols de les botigues de bricolatge són *obres belles i complexes*; 3) diferents museus –de ciències, industrials o d'art contemporani– poden exposar el mateix de maneres diferents.
- **Condicionants:** Treballeu amb certa lògica i posicionament *científic*: els materials del mostrari-arxiu-catàleg s'han de poder consultar i, amb la informació que doneu, s'haurien de poder reproduir per algú altre.

Defensa: Presenteu en grup davant del vostre públic i argumenteu les vostres decisions arxivístiques i estètiques. Pengeu fins a 5 imatges del vostre resultat en l'espai habilitat del Campus Virtual, indicant els vostres noms.

Referències: Fullegeu el llibre *Arte y Archivo, 1920-2010: genealogías, tipologías y discontinuidades* d'Ana Maria Guasch (2011, Akal).

Activitat 4: *Upcycling* de màcules

Punt de partida: L'*upcycling* o «reciclatge creatiu» és un terme del món del disseny que implica prendre objectes o materials de rebuig i donar-los més valor del que tenien originalment a través d'un procés creatiu. Més enllà del reciclatge, l'*upcycling* implica reimaginar els objectes i materials per trobar-hi un valor afegit amb una òptica de sostenibilitat. Una «màcula» és una taca a la pell, a l'ull o, en el món editorial, la tinta en un full imprès. A partir d'aquí, treballeu el concepte i la tècnica d'ecoprint per reacció per compondre una sèrie, edició o llibre d'artista.

Execució:

1. Reviseu els apunts complementaris sobre impressió natural i l'explicació d'ecoprint per reacció feta al Laboratori (<https://bit.ly/impressio-natural>). Acumuleu la infraestructura i materials necessaris per treballar aquesta tècnica.
2. Trieu *càrregues*, *medis* i *suports*:
 - a. Càrregues: recolliu càrregues metàl·liques i vegetals de dins i/o de fora de casa.
 - b. Medis: creeu medis o reutilitzeu-los d'altres processos (de tenyir, de netejar o de cuinar a casa).
 - c. Suports: seleccioneu trossos de teixits o, fins i tot, peces de roba senceres per poder compondre la vostra sèrie. Podeu utilitzar peces senceres i retallar-les després, és clar.
3. Feu una sèrie d'ecoprints de reacció en les condicions materials i d'espai-temps que creieu convenients.
4. Composeu els resultats dels ecoprints perquè els pugueu considerar una sèrie, edició o llibre d'artista: cosiu, gofreu, fendiu, marqueu, rematxeu, talleu, plegueu, digitalitzeu, maqueteu...

Presentació: Feu un *read-aloud* de la vostra sèrie, edició o llibre d'artista (tingui el format que tingui) a través d'un vídeo o presentació de diapositives, amb qualsevol mitjà (càmera analògica, digital, mòbil, web; *live-comment*) i pengeu-lo a la tasca oberta del campus virtual.

Consideracions: Pregunteu-vos quin valor tenen els materials segons d'on (Del camp? Del carrer? De casa? Del vostre armari? D'un contenidor?), *quan* (Durant un dia o diversos dies concrets? Durant un passeig, un safari de material o viatge? Durant una neteja de canvi de temporada?) o *perquè* (Per atzar? Per necessitat?) els hàgiu recollit. Penseu en el *temps* necessari per fer l'ecoprint. Feu patents aquestes reflexions en el vostre treball. Preneu en consideració la següent afirmació d'India Flint sobre el seu descobriment:

Over a quarter of a century ago, during my third (and last!) pregnancy, I discovered by chance, and with kind assistance from a broody hen, that eucalyptus leaves could make a contact print on eggshells. I already knew (thanks to the book "Dyemaking with Eucalypts" by the late Jean Carman) that eucalyptus leaves could yield extraordinary colours when boiled in water, and I had for some time been experimenting with natural dyes, combining the Latvian method of egg dyeing with cloth by bundling onionskins, kitchen herbs and textiles together. By the grace of the broody hen, whose eggs had been laid in a rain-dampened nest of sun-toasted eucalyptus windfalls, and bore evidence of leaf prints after three days warmed by her body in that damp environment; I decided to bundle eucalyptus leaves in silk cloth, and discovered pure magic... washfast leaf prints of incredible detail, no mordant required.

Considereu que «llibre d'artista» és un terme molt ampli que no implica necessàriament treballar amb la forma «comú» de llibre. Segons José Emilio Antón:

El LA [libro de artista] no es un libro de arte, es una obra de arte en sí. [...] El LA es una obra de arte, concebida y realizada por un artista plástico o poeta visual en su totalidad o con un control total en la posible edición de su obra. La cualidad artística de los LA es la diferenciación fundamental con lo que podríamos denominar "libro común". El libro común es un producto industrial que puede contener obras de arte, fotografías, ilustraciones e incluso obras insertadas, pero no es una

creación artística concebida como obra de arte. Sin embargo de éste libro común los artistas plásticos toman el formato y el soporte. La continuidad que proporciona el paginado con la introducción del factor temporal, que se va sucediendo al pasar las páginas en una secuencia deseada (tiempo que también incorporan otros géneros de las artes del s. XX, videoarte, performance, cómic o acciones multidisciplinares). El juego participativo del lector/manipulador. El componente sensitivo, táctil, olfativo...

Referències: Indagueu l'obra de les creadores India Flint (www.indiaflint.com) i Alice Fox (www.alicefox.co.uk). Per trobar la idea d'edició, reviseu el treball de Shelley Rhodes (@shelleyrhodesartist) i José Emilio Antón (www.makma.net/jose-emilio-anton). Per la presentació, busqueu els vídeos del desaparegut col·lectiu *Have a Nice Book* (@haveanicebook) i el concepte *Read-aloud* a Youtube o Vimeo.

Activitat 5: *Oblit*

Punt de partida: Segons el DIEC, l'oblit és «la pèrdua temporal o permanent de la capacitat de recordar, de reconèixer o d'actuar en relació amb el que ha estat après». A partir de la tècnica de l'antotipia i la propietat de la llum solar *d'esborrar la memòria* de les superfícies al llarg del temps, feu desaparèixer cadenes de missatges, textos, imatges o conceptes i registreu-ne els resultats.

Recerca i aplicació prèvia:

1. Penseu en cadenes de missatges, textos, imatges o conceptes que voleu que desapareguin o dels que en vulgueu denunciar la seva desaparició. Plantegeu-vos el valor de les fotografies o dels missatges que s'esborren en el temps o per acció dels elements – els caràcters positius i negatius d'oblidar certes coses.
2. Representeu els elements seleccionats en un estergit (negatiu) o en una impressió sobre acetat (positiu).

Execució:

3. Reviseu els apunts complementaris sobre impressió natural i l'explicació de l'antotipia feta al Laboratori (<https://bit.ly/impressio-natural>). Acumuleu la infraestructura i materials necessaris per treballar.
4. Impregneu papers o teixits de les mesures que considereu amb els suc de les plantes o substàncies seleccionades. Després, superposeu les vostres diferents representacions gràfiques en forma de plantilla (negatives o positives) i exposeu-les a la llum del sol durant el temps que sigui necessari per fixar-les.
5. Registreu el resultat de l'exposició de les vostres representacions gràfiques a partir de l'escaneig digital.
6. Torneu a exposar els resultats a la llum del sol, aquesta vegada sense superposició, fins que s'esborrin o es perdin els missatges –però no els significats–. Registreu els resultats d'aquesta segona exposició també amb escaneig digital.
7. Composeu díptics fotogràfics amb les primeres i segones exposicions (abans i després) i doneu nom a la sèrie de treballs, segons la vostra intenció conceptual.

Presentació

8. Dipositeu els díptics fotogràfics en l'espai habilitat del Campus Virtual.

Consideracions: Penseu en els valors i simbolismes dels colors amb els quals feu les emulsions (groc, verd, blau, porpra...) per tal de dotar de més sentit als vostres missatges fugissers. Valoreu si les plantes amb què treballem tenen algun simbolisme cultural. Considereu, també, l'escala a què podeu treballar amb la tècnica de l'antotipia: des del paper més petit al mur de grans dimensions. Finalment, avalueu el concepte *oblit* respecte als de *memòria* i *espai-temps*, a partir d'aquesta reflexió d'Enzo Traverso (2011. *El pasado, instrucciones de uso*. Buenos Aires: Prometeo):

En Turquía, por ejemplo, la memoria y la historia del genocidio de los armenios jamás pudieron elaborarse ni escribirse en el espacio público. Se constituyeron por fuera de él, en la diáspora y en el exilio estadounidense, con todas las consecuencias que ello implica. Por un lado; la memoria se erigió no sólo contra el olvido, sino sobre todo contra un régimen político que oculta y niega el crimen en el presente. Por otro lado, la escritura de la historia ha sido entorpecida, porque la ocultación pasa por el cierre de los archivos y por la multiplicación de los obstáculos a la investigación. (p.47-48)

Referències: Depenent de la vostra voluntat de transmetre un missatge o l'altre, visiteu la iniciativa de *La tienda de palabras olvidadas* (www.latiendadepalabrasolvidadas.com) i les *Postals literàries* editades per la Generalitat de Catalunya (cultura.gencat.cat/ca/ilc/publicacions/postals-literaries); investigueu el treball de Christian Boltanski, de Kara Walker i de Blek Le Rat; o visualitzeu el documental *Ni oblit ni perdó* (2019) de Jordi Boquet i Anna Moragriega. En l'àmbit tècnic, és suficient amb buscar *antotipia* en el vostre buscador web habitual.

